

השארת הארון בירושלים במרד אבשלום-

השלמת תיקון חטא העלאת הארון

1. מהו חטאו של דוד/ של עוזא?

א. רד"ק לשמואל ב, ו, ו:

כי שמטו הבקר - שמטו פועל עומד כאילו נשמטו הבקר, כלומר נתפרקו איבריהם מקדושת הארון, שלא היה ראוי שהיה נשא בעגלה שימשכוהו הבקר אלא בכתפי הלויים הרי ראוי להיות נשא ... ואע"פ שבא הארון משדה פלשתים בזה העניין ולא שמטו הבקר, פלשתי לא היו יודעים מנהג משא הארון וכיונו במשאו במוטב אשר יכלו שהרי לקחו עגלה חדשה ופרות אשר לא עלה עליהן עול. אבל ישראל שהיו יודעים משא הארון כמו שכתוב בתנ"ך "ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו" חטאו בזה, לפיכך הראה להם הקב"ה קדושת הארון בשני פנים בשמיטת הבקר ובמות עוזא.

ב. אברבנאל, דברי הימים א, טו, יג:

ובמעשה זה היו ארבעה פשיעות גדולות:

האחת - שכפי התורה נשיאת הארון היה מוטל על הלויים בכתף וכמו שאמר עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו (במדבר ז, ט) ולכן היה מהחטא העצום במה שהרכיבו הארון אל עגלה חדשה.
השנית - לפי שגם הלויים לא היה להם ליגע בארון האלקים, ולא היו נושאים אותו בעצמו ונוגעים בו אבל ינשאוהו במוטות, ולכן היה מהפשע אם נגעו הלויים בעצמות הארון, כל שכן שאר ישראל.
השלישית - מיוחדת בעוזא שלא היה לוי ולא היה לו רשות לאחוז בארון האלקים, וכמו שאמרו "כל הקרב אל משכן ה' ימות (במדבר יז, כח).
הרביעית - לדעת חז"ל (סוטה לה.) כי חטא עוזא במיעוט אמונה, בחשבו שיפול הארון ארצה. והנה מיעט לפי מחשבתו בקדושת הארון שלא היה יכול לעמוד בעצמו בלא נושא, אמר הקב"ה: נושאו נושא, הארון עצמו לא כל שכן! ולהיותו בלתי בוטח בה' ובלתי מאמין בהשגחתו בארון הקודש נענש במיתה.

2. איך טעה דוד?

א. המשך הרד"ק לשמואל ב, ו, ו:

והענין אשר שגה דוד בזה הדבר מקרא מפורש, חשב כי לא יהיה חטא בזה אם ישאוהו בעגלה אף על פי שכתוב בכתף ישאו, כי אמר באותו זמן במדבר צוה האל כי לפי שהיה המשכן נשא בעגלות צוה לשאת את הארון בכתף להראות כי קדושת הארון גדולה מקדושת המשכן, אבל בזמן שלא היה שם משכן חשב שאין חטא אם ישאוהו בעגלי ועוד כי בעגלה בא משדה פלשתים ובוזה שגה:

ב. הגר"א, דברי הימים א, יג, ב, ד"ה "אז אמר דוד":

"היינו כי בתחילה חשב דוד האמור בכתף יישאו לא נאמר אלא לדור המדבר שהיה ראוי לישא בכתף כי העדה כולם קדושים ודור דעה ובדורו אין ראוי אלא לישא בעגלה אבל כשראה פרץ עוזה אז אמר לא לשאת כי אם הלויים ולשרתו עד עולם.

ג. הנצי"ב, העמק דבר במדבר ז, ט: ד"ה "כי עבודת הקדש עליהם":

האי "עליהם" מיותר ואפשר לפרש בשני אופנים:

א' לדרוש דוקא בשעה שעליהם בכתף ישאו מה שאין כן אם ישאו אחרים את הקודש אינו כן.

ב' אשר המנוח במשא הארון שיהא דוקא עליהם ולא על אחר. והנה דוד המלך בראשונה הוביל את הארון על העגלה. לא ששכח מקרא דבי רב. אלא הבין כפירוש הראשון. על כן הנהיג את הארון על ידי עוזה ואחיו שאינם לויים ועל עגלה. אחר כך ראה והתבונן כי טעה בדרשת הכתוב ויש לדרוש להיפך עבודת הקודש עליהם דוקא והיינו שאמר דוד ללויים בדברי הימים א, טו התקדשו אתם וכו' כי למבראשונה לא אתם פרץ ה' אלהינו בנו כי לא דרשנוהו כמשפט. פירוש לא כוננו איך לדרוש.

3. תגובת דוד:

א. ר' יוסף כספי, שמואל ב, ח:

"ויחר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעווא" – חלילה שחרה לדוד פועל ה', אבל חרה לו פועל עוזא שעה שה' פעל בו מה שפעל.

ב. מלבי"ם שם:

מזה הבין דוד כי לא הזהירו בכבוד הארון כראוי וחרה לו על עצמו, כי זה ההבדל בין "ויחר אף" שיוצא לזולתו ובין "חרה לו" ששב אל עצמו, כמו "ויחר לקין ויפלו פניו" ואמרו חז"ל שנשתנו פניו בחררה.

4. איך דוד מתקן?

א. מלבי"ם שמואל ב, יד:

ודוד בטל כבודו מפני כבוד ה' בג' עניינים:

א. בגופו – שכרכר ורץ בכל עז לפני ארון ה'.

ב. במלבושיו – שהיה חגור אפוד בד כלבוש הכהנים ועובדי ה', לא לבוש מלכות שלא להראות גאוה לפני ה', ובשני אלה התייחד דוד מן העם.

ג. מה שהשתתף עם כלל ישראל.

ב. רד"ק שם אפוד בד:

נראה כי זה המלבוש לכבוד היו לובשים אותו הכהנים וכן אמר הכתוב "שמונים וחמשה... נושא אפוד בד" (שמואל א, כב, יח), ולא היה מבגדי כהונה, לפיכך היה מותר כל אדם ללבושו, ואע"פ שאינו כהן ובדברי הימים "מכורבל במעיל בוץ" (דבה"א, טו, כז) והוא המעיל והוא האפוד וכן תרגם יונתן אותם בלשון אחד אפוד בד "כרדוט דבוץ".

5. משמעות הנשיאה בכתף:

א. ספר החינוך מצוה שעט:

משרשי המצוה לפי שכל עיקר כבודן של ישראל הוא התורה שבה נבדלו משאר העמים ונעשו חלק ה', על כן ראוי וכשר לשאת אותה בכתפי האנשים הנכבדים והמקודשים שבנו, ואין צורך להאריך במובן לתינוקות של בית רבן.

כל ענין מצוה זו מבואר בכתוב, והוא שישאו הכהנים והלויים הארון בכתף בעת שיצטרכו לנשאו ממקום למקום, כגון בעת מלחמה או לשום דבר אחר, ולא ישאوهו בעגלה או על גבי בהמה, וכבר שמו חכמים [סוטה ל"ה ע"א] לדוד טועה בדבר שהתינוקות קורין אותו בנשאו הארון על העגלה.

ב. הרב אלנקאווה, מנורת המאור, ח"ג, ע' 237:

ולא היתה רוחן גסה עליהן אלא משועבדין לפני הארון, למה, לפי שאין גדולה לפני האלהות, נמצאת אומר אע"פ שהיתה משפחת בני קהת פלטני (פי' נשואים ונכבדים כבני מלכים) אפילו הכי כיון שהיו באין לטעון את הארון היו טוענים בו כעבדים.

ג. הנצי"ב, העמק דבר, במדבר ז, א ד"ה בכתף ישאו:

בבדים ישאו מיבעי ובלשון המקרא בפי תרומה וממילא נישאת בידיים או על הכתף. אלא בא לרמו שבשעת משא כלי קודש אלו יש להם בעצמם להיות מרכבה לשכינה. ואם כן עליהם להיות דבקים במחשבתם בדעת אלקות....

ובערכין דף יא. איתא דבהאי קרא בכתף ישאו נרמו מצות שיר שבבית המקדש. והיינו דאז גם כן היו הלויים מתדבקים במחשבתם למעלה.

